

УДК 792.82(477)“195/199”

Цитування:

Тимчула А. В. Тенденції розвитку народно-сценічного танцю долинян. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. праць. 2020. Вип. 38. С. 91-96.

Tymchula A. (2020). Dolinyan folk-stage dance development trends. *Mystetstvoznavchi zapysky*: zb. nauk. prats', 38, 91-96 [in Ukrainian].

Тимчула Андрій Васильович,
викладач Київського національного
університету культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-8287-6852>
tancor11@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ ДОЛИНЯН

Мета статті – виявити специфіку та основні тенденції еволюції народно-сценічної хореографії етнографічної групи долиняни на сучасному етапі. **Методологія дослідження.** Для вивчення означеної теми застосовано системний метод (для виявлення структурних закономірностей, способів функціонування та розвитку народного танцю); культурно-історичний метод (для виявлення зв'язку між творчими підходами перших професійних балетмейстерів-постановників танців долинян та підходами і методами сучасних хореографів); функціональний (для визначення формальних та змістових аспектів народного танцю); порівняльний метод (для виявлення специфіки вираження провідних сучасних тенденцій постановки народно-сценічного танцю долинян) та ін. **Наукова новизна.** На основі аналізу сучасних постановок народно-сценічного танцю, основою яких є танцювальний фольклор етнографічної групи долиняни, виявлено, що домінуючими тенденціями розвитку народного хореографічного мистецтва українців Закарпаття в ХХІ ст. є: сценізація; створення хореографічних постановок за мотивами; звернення до пошуків нових виражальних засобів танцювального мистецтва за рахунок впровадження сучасних комунікативних технологій, пошуку унікальних методів творчості, нетрадиційних виражальних засобів; звернення сучасних балетмейстерів-постановників до традиційного підходу в процесі створення сценічної хореографії на основі фольклорних джерел. На прикладі народно-сценічних постановок долинян виявлена динаміка інтерпретації міфів, обрядів, традиційних ігор та ритуалів в різноманітних формах сценічної хореографії (хореографічної композиції, вокально-хореографічній картині); показано можливості творчої інтерпретації форми та змісту традиційного танцювального мистецтва долинян. **Висновки.** Дослідження виявило, що використання сучасними балетмейстерами-постановниками різноманітних форм та методів сценізації народного танцю долинян сприяє професійному створенню яскравих, видовищних, емоційно та художньо наповнених хореографічних творів. Аналіз прийомів, використаних відомим балетмейстерами-постановниками в процесі трансформації фольклорних першоджерел на різні форми сценічної хореографії, засвідчив, що основними прийомами є: використання традиційного орнаменту як малюнку танцю, неодноразове цитування особливо значущих моментів, розвиток певного елемента танцю методом зміни ритму виконання, зміни напрямку руху, поєднання кількох елементів, а також розвиток елемента методом зміни характеру його виконання, широке використання мізансцен, стоп-кадрів та ін. Танцювальна культура долинян, акумулюючи специфічні особливості картини світу етносів закарпатського регіону, здійснила значний вплив на розвиток і формування самодіяльного та професійного хореографічного мистецтва, а також регіональної та загальнонаціональної культури в цілому.

Ключові слова: долиняни, народно-сценічний танець, фольклорні першоджерела, танцювальна лексика.

Tymchula Andriy, Senior Lecturer of the Folk choreography Choreography Department at the Kyiv National University of Culture and Arts

Dolinyan folk-stage dance development trends

The purpose of the article is to identify the specifics and main trends in the evolution of the folk stage choreography of the ethnographic group of the Dolinyans at the present stage. **Methodology.** To study the designated topic, a systematic method was applied (to identify structural patterns, ways of functioning and development of folk dance); the cultural-historical method (to identify the connection between the creative approaches of the first professional choreographers-directors of Dolinyan dances and the approaches of modern choreographers); functional (to determine the formal and substantive aspects of folk dance); the comparative method (to identify the specifics of the expression of the leading modern tendencies of staging the folk-stage dance of the Dolinyans), etc. **Scientific novelty.** Based on the analysis of modern performances of folk-stage dance, the basis of which is the dance folklore of the ethnographic group Dolinyans, it was revealed that the dominant trends in the development of folk choreographic art of Ukrainian Transcarpathia in the 21st century are stage setting; creation of choreographic performances based on motives; an appeal to the search for new expressive means of dance art through the introduction of modern

communication technologies, the search for unique methods of creativity, non-traditional means of expression; the appeal of contemporary choreographers-directors to traditional approaches in the process of creating stage choreography based on folklore sources. On the example of the folk stage performances of the Dolinyans, the dynamics of the interpretation of myths, rituals, traditional games and rituals in various forms of stage choreography (choreographic composition, vocal and choreographic picture) are revealed; shows the possibilities of creative interpretation of the form and content of the traditional dance art of the Dolinyans. **Conclusions.** The study showed that the use of various forms and methods of staging the Dolinyan folk dance by contemporary choreographers contributes to the professional creation of bright, spectacular, emotionally, and artistically filled choreographic works. Analysis of the techniques used by the famous choreographer-director in the process of transforming folklore primary sources by various types of stage choreography showed that the main techniques are: the use of traditional ornament as a dance pattern, repeated citing of especially significant moments, the development of a certain element of the dance by changing the rhythm of the performance, changing the direction of movement, a combination of several elements, as well as the development of an element by changing the nature of its implementation, the widespread use of mise-en-scenes, freeze frames, etc. The dance culture of the Dolinyans, accumulating the specific features of the world view of the ethnic groups of the Transcarpathian region, significantly influenced the development and formation of amateur and professional choreographic art, as well as the regional and national culture in general.

Key words: Dolinyans, folk-stage dance, folklore primary sources, dance vocabulary.

Актуальність теми дослідження. Сучасний культурний простір Закарпаття характеризується активізацією процесів повернення до джерел, традиційної культури на різних рівнях, зокрема в процесі передачі досвіду, моделювання поведінки та ритуалів, мислення та феноменологічного і езотеричного світосприйняття, часопростору, відродження аутентичного фольклору. Традиційна танцювальна культура долинян – етнографічної групи, що мешкає на території Закарпаття південніше від бойків, лемків та гуцулів (Ужгородський, Мукачівський, Берегівський, Іршавський, Свалявський, Хустський, Виноградівський, частково Тячівський, Перечинський та Великоберезнянський райони) [12, 36–44] займає особливе місце не лише завдяки багатому колориту, але й як унікальне джерело духовних традицій для подальшого розвитку різноманітних галузей діяльності суспільства. Це актуалізує переосмислення значення традиційної танцювальної культури долинян як унікальної творчої форми, що наразі є основою для еволюції народно-сценічного танцю українців Закарпаття зокрема та української народно-сценічної хореографії в цілому.

Мета статті – виявити та дослідити особливості еволюції народно-сценічного танцю долинян на сучасному етапі.

Аналіз досліджень. Активний розвиток української народно-сценічної хореографії зумовлює доцільність дослідження її теоретичних та практичних аспектів вітчизняними науковцями з позицій сучасного мистецтвознавства. Посилення інтересу в академічному вимірі до фольклорного та народно-сценічного танцю етнічних групи українського народу на сучасному етапі засвідчують наукові публікації О. Бігус [1], С.

Боян [2], І. Волицької [3], О. Коломийчук [5], Т. Леньо [6], В. Литвиненка [7], І. Пісклової [9] та ін. Проте окремого дослідження, присвяченого розвитку народно-сценічної хореографії долинян в ХХІ ст. проведено не було.

Виклад основного матеріалу. Народний танець – це складова частина календарно-обрядових свят, що протягом століть мала багатофункціональне культурологічне значення; відкрита система, що постійно оновлюється новими видами художнього синтезу і сприяє збереженню і трансляції національних духовних цінностей етносу. На сучасному етапі народний танець, видозмінений завдяки діяльності провідних балетмейстерів-постановників на народно-сценічній, присутній в святкових урочистостях як один із основних елементів народної творчості, як символ національної своєрідності.

Особливе місце в художній творчості етнографічної групи долинян відведено народному танцю як мистецтву вираження почуттів, думок та ідей засобами ритмічного музично-танцювального руху, національних танцювальних формах через символіку образно-асоціативного руху. На матеріалах танцювального та пісенно-танцювального фольклору в другій половині ХХ ст. створюється нова форма сценічного хореографічного мистецтва.

Зародження народно-сценічного хореографічного мистецтва долинян розпочалося після підписання влітку 1945 р. договору, згідно якому Підкарпатську Русь було включено до складу УРСР та активізувалося на початку 1946 р. після створення Закарпатської області, в рамках професіоналізації народного мистецтва та розвитку художньої самодіяльності, специфікою якої на той час була культурно-просвітницька діяльність. Створений у березні 1945 р., відповідно

постанові Народної Ради Закарпатської України, відділ культурно-просвітницької роботи розпочав формування мережі культурно-освітніх, у тому числі клубних установ та гуртків художньої самодіяльності. Першим професійним балетмейстером, який здійснив постановку народних танців долинян був В. Ангаров – балетмейстер Закарпатського ансамблю пісні і танцю, перейменованого в 1947 р. на Закарпатський народний хор [8]. Надзвичайно активізувався процес створення народно-сценічних постановок на основі фольклорних першоджерел долинян завдяки діяльності К. Балог. Серед найвідоміших постановок балетмейстера, що протягом десятиліть і на сучасному етапі вважаються взірцевими для вітчизняних хореографів назвемо такі композиції як: «Березнянка», «Бубнарський», «Дробойка», «Жумлуський чардаш», «Раковецький кручений», «Чотиричанка», «Яроцька карічка», «Сіпаний» [4], створені на основі фольклорного матеріалу (календарна та родинна обрядовість) боржавських, ужанських, хустських та перечинсько-березнянських долинян. У контексті генези народно-сценічного танцю долинян, неможливо не згадати діяльність балетмейстерів професійного ансамблю – Закарпатського народного хору: Л. Калініна, М. Ромадова, О. Опанасенка, І. Литвиненка, І. Поповича, а також художніх керівників заслужених самодіяльних ансамблів Закарпаття – О. Голдрича, М. Суслікова, І. Пастеляка та ін.

Аналіз хореографічної пластики долинян (положення голови, плеч, рук, ніг; основні рухи, пози), сформованої століття тому не втрачає власне значення і на сучасному етапі, виступаючи не лише як арсенал образотворчих засобів, але і як своєрідне джерело, що підпитує уяву балетмейстера в процесі створення народно-сценічної постановки.

Сучасний народно-сценічний танець долинян – унікальний сплав традиційної та новаторської сценічної складової, що базується на збереженні та ревіталізації її національних рис, подальший розвиток яких може бути реалізований виключно на основі звернення до джерел традиційної танцювальної культури долинян, передусім фольклору.

У сучасних умовах розвиток хореографії етносів відбувається на основі етнічної самосвідомості, відповідно звернення до традиційної народної культури, безпосередньо пов'язаної з етнічним корінням минулого, календарною та родинною обрядовістю, народними іграми та розвагами, відповідає і сучасним потребам населення.

Аналізуючи розвиток народно-сценічного танцю долинян на сучасному етапі, можемо виділити дві домінуючі тенденції в процесі створення нових хореографічних постановок. Екстраполюючи театрознавчі та літературознавчі поняття на галузь народно-сценічної хореографії, позиціонуємо їх як тенденції сценізації та створення хореографічних постановок за мотивами.

Сценізація в означеному контексті розуміється нами як безпосереднє прилаштування народного танцю до умов сцени, тобто переведення форми фольклорного танцювального першоджерела в сценічну форму (характерна для постановки танців та хореографічних композицій; популярними є інсценізації народних пісень, ритуалів та обрядів).

Під створенням хореографічних постановок за мотивами маємо на увазі створення балетмейстером якісно іншого рівня художнього перетворення фольклорного танцю, коли фольклорне першоджерело трансформується в принципово іншу художньо-образну реальність, надзвичайно поетичну та емоційно змістовну.

У ХХІ ст. розвиток та популяризація народно-сценічного танцю долинян реалізується завдяки діяльності хореографічних колективів Вербовецької ДШМ (керівник Г. Данко), Драгівської ДШМ (керівник О. Попович), Великоберезнянської ДШМ (керівник О. Баран), ансамблю хореографічного відділення Ужгородської дитячої школи мистецтв «Карічка» (керівник Л. Вайзер), хореографічного колективу Велятинської ДШМ «Тисяночка» (керівник М. Лавринко), народного аматорського ансамблю танцю «Кольори Карпат» Ужгородського інституту культури і мистецтв (керівник М. Шютів), народного ансамблю пісні і танцю «Плай» Воловецького районного будинку культури (керівники І. Щербей та Г. Шекмар), хореографічного ансамблю народного танцю «Ритм» будинку культури с. Есень (керівник Т. Сабов), аматорського ансамблю танцю «Турянська долина» відділу культури Перечинської райдержадміністрації (керівник Е. Воронич), хореографічний колектив «Барви Закарпаття» Мукачівської ДШМ № 1 ім С.Ф. Мартона (керівник Е. Васько), народний фольклорний ансамбль «Іршава» (керівник Н. Мельник-Гудь), народного аматорського ансамблю пісні і танцю «Дружба» Ужгородського районного будинку культури (балетмейстер М. Мовнар), ансамблю танцю «Турянська долина» (керівник І. Пастеляк) та ін.

Розвиток народно-сценічної хореографії долинян відбувається з певними відмінностями в

одноетнічних та однонаціональних містечках і селищах (для них характерна орієнтація на розвиток власної хореографічної пластики, що підпитується фольклорними традиціями інших етнічних груп та/або народів, які проживають поруч) та в містах з багатонаціональним складом населення (відчутніше проявляється взаємовплив та взаємозбагачення різних народних традицій і проникнення сучасних сценічних танців).

Вокально-хореографічні постановки сучасних балетмейстерів (наприклад, «Не плач мила, не журися», «Танець пастухів», «Міла моя», «Любила любила», «Балканські мотиви» народного фольклорного ансамблю «Іршава» (керівник Н. Мельник-Гудь, хореограф М. Шютів) [11]. «Ой зелена Верховина» (народний ансамбль пісні і танцю «Плай», керівник І. Щербей, балетмейстер Г. Шекмар), репрезентують втілення культурних традицій не лише долинян, а й інших етнографічних груп та народів, які проживають на території Закарпаття протягом багатьох століть. Наприклад, серед хореографічних сюїт та вокально-хореографічних композицій, створених на основі поєднання автентичного фольклору кількох етнографічних груп, наразі в багатьох репертуарах хореографічних колективів Закарпаття представлені «Свято в Карпатах» (балетмейстер М. Сусліков), «Барви Карпат» (балетмейстер І. Курилюк), «Карпати» (балетмейстер І. Пастеляк), «Україно, моя Україно!» (балетмейстер М. Вантух) [10, 3], у яких балетмейстери роблять акцент на використанні традиційних рухів (як окремих лексичних одиниць хореографічної мови) та малюнків, як універсальних засобах виразності при створенні образів відповідно до характеру етносів і темі хореографічного твору, що сприяє художньому вираженню настрою, почуттів, емоційного стану тощо.

Домінування в сучасному українському соціумі художньо-просвітницької функції мистецтва посприяло активізації індивідуального підходу та розробці авторських творчих методів сучасними балетмейстерами-постановниками. Їх постановки вирізняються глибинним проникненням в духовний світ традиційної культури, що сприяє уникненню штампів, бездумного тиражування окремих взірців народно-сценічного танцю долинян та нівелювання ціннісного змісту самотутньої культури українців Закарпаття.

Провідною тенденцією розвитку народно-сценічних танців долинян в ХХІ ст. є звернення до пошуків нових виражальних засобів

танцювального мистецтва за рахунок впровадження сучасних комунікативних технологій, пошуку унікальних методів творчості, нетрадиційних виражальних засобів. Освоєння нових сучасних образів вимагає розробки нових виражальних засобів, хоча на сучасному етапі широко використовується традиційна пластика долинян, що народжена в єдиному локальному середовищі, передається з покоління до покоління та добре зрозуміла корінному населенню.

Однією з тенденцій розвитку народно-сценічного танцю долинян є звернення сучасних балетмейстерів-постановників до традиційного підходу в процесі створення сценічної хореографії на основі фольклорних джерел. Маємо на увазі збирання та фіксування взірців стародавнього танцювального і пісенно-танцювального фольклору долинян під час фольклорно-етнографічних експедицій та передачі його характеру, емоційно-змістового наповнення і колориту в процесі сценізації. Цю тенденцію розвивають, наприклад, аматорський народний фольклорний ансамбль «Іршава», що працює при районному будинку культури м. Іршава з 1990 р. – танці «Довжанка» (в постановці М. Панька), Бубнярський («Ардярський»), «Раківчанка» (в постановці С. Мельника) та ін. створені на основі танцювального фольклору боржавських долинян, а також дитячий ансамбль танцю «Турянська долина» (с. Туря-Ремета Перечинського району, створений в 2000 р.) – танці «Чардаш з Парховане», «Турянський» (балетмейстер І. Пастеляк) та ін..

Максимальне розкриття багатоаспектного феномену народних танцювальних традицій долинян, репрезентація глядачу глибини їх змістової основи та високохудожнє втілення специфічної лексики обрядових та ритуальних танців волинян реалізується завдяки збереженню автентичної танцювальної та музичної основи, а також детальному відтворенню народних костюмів. У музично-пластичному образі народно-сценічного танцю долинян репрезентовано унікальні самотутні інтонації та манери, властиві представниками цієї етнічної групи, а також багатоаспектні елементи про домінуючі види трудової діяльності, норми поведінки та взаємодії між різними соціальними групами, їх побутові традиції, особливості географічного середовища проживання та ін. У танцювальних композиціях спостерігаються також прагнення постановників ідеалізувати образ українського народу та оживити найяскравіші сторінки історії.

Такий підхід вигідно відрізняється від типових для деяких вітчизняних постановників, оскільки в ньому мінімізовано негативні впливи стилізації та композиційних кліше. Варто зазначити, що хоча в умовах сучасного соціомистецького простору, поширення серед багатьох українських постановників народно-сценічного танцю набуває напрям стилізації народного танцю, що на думку дослідників пояснюється значним впливом західних хореографічних культур та популяризацією сучасного танцю [9, 69], закарпатськими балетмейстерами він є найменш розробленим, оскільки тенденція до розвитку автентичного фольклорного танцю лишається превалюючою.

Емоційна виразність у виконання рухів досягається шляхом точності виконання елементів та завдяки вивченню сенсу окремих рухів та сюжету танцю. В народно-сценічному танці, навіть за умови правильного виконання елементів рухів, неможливо досягнути високого результату без розуміння змістової сторони танцю, джерела якого – фольклор. Відповідно вивчення елементів рухів та вивчення їх сенсового навантаження є невід'ємною частиною розвитку народно-сценічного танцю долинян, оскільки відображає його суть та відмінну характеристику.

Наукова новизна. На основі аналізу сучасних постановок народно-сценічного танцю, основою яких є танцювальний фольклор етнографічної групи волиняни, виявлено, що домінуючими тенденціями розвитку народного хореографічного мистецтва українців Закарпаття в XXI ст. є: сценізація; створення хореографічних постановок за мотивами; звернення до пошуків нових виражальних засобів танцювального мистецтва за рахунок впровадження сучасних комунікативних технологій, пошуку унікальних методів творчості, нетрадиційних виражальних засобів; звернення сучасних балетмейстерів-постановників до традиційного підходу в процесі створення сценічної хореографії на основі фольклорних джерел. На прикладі народно-сценічних постановок долинян виявлена динаміка інтерпретації міфів, обрядів, традиційних ігор та ритуалів в різноманітних формах сценічної хореографії (хореографічної композиції, вокально-хореографічній картині); показано можливості творчої інтерпретації форми та змісту традиційного танцювального мистецтва долинян.

Висновки. Дослідження виявило, що використання сучасними балетмейстерами-постановниками різноманітних форм та методів сценізації народного танцю долинян сприяє

професійному створенню яскравих, видовищних, емоційно та художньо наповнених хореографічних творів.

Аналіз прийомів, використаних відомим балетмейстерами-постановниками в процесі трансформації фольклорних першоджерел на різні форми сценічної хореографії, засвідчив, що основними прийомами є: використання традиційного орнаменту як малюнку танцю, неодноразове цитування особливо значущих моментів, розвиток певного елементу танцю методом зміни ритму виконання, зміни напрямку руху, поєднання кількох елементів, а також розвиток елементу методом зміни характеру його виконання, широке використання мізансцен, стоп-кадрів та ін.

Танцювальна культура долинян, акумулюючи специфічні особливості картини світу етносів закарпатського регіону, здійснила значний вплив на розвиток і формування самодіяльного та професійного хореографічного мистецтва, а також регіональної та загальнонаціональної культури в цілому.

Література

1. Бігус О.О. *Народно-сценічна хореографія Прикарпатського регіону*. Київ : Ліра-К, 2015. 182 с.
2. Боян С. *Весняно-літня календарна обрядовість бойків (кінець XIX ст. – 1930-ті роки)* : автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.05 / Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2010. 20 с.
3. Волицька І. *Театральні елементи в традиційній обрядовості українців Карпат кінця XIX – початку XX ст.* Київ : Наукова думка, 1992. 140 с.
4. Габорець В. Пам'яті народної артистки України Клари Балог. *Закарпатський обласний організаційно-методичний й центр культури*. 2018. URL : http://zakfolkcenter.at.ua/news/pam_jati_narodnoji_artistki_ukrajini_klari_balog/2018-07-17-469 (дата звернення : 12.06.2020).
5. Коломийчук О. Етнічна ідентичність бойків крізь призму календарної звичаєво-обрядової практики: міфологічний. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія»*. 2013. Вип. 12 (2). С. 171–181.
6. Леньо Т. Традиційна весільна обрядовість бойків закарпаття: міжетнічні паралелі. *Етнічна історія народів Європи*. 2013. Вип. 40. С. 49–60.
7. Литвиненко В. А. *Трансформація української народної хореографії та її концептуалізація в театрі танцю Павла Вірського* : автореф. дис. канд. мистецтвознавства : 26.00.01 / Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2017. 20 с.
8. Макара О. Балетмейстер, що першим вивів закарпатський танець на сцену. *Ужгород*. 2010. № 22 (594). URL : <http://gazeta-uzhgorod.com/?p=1431> (дата звернення : 12.06.2020).

9. Писклова І. Особливості обробки танцювального фольклору (наприкладі сучасних постановок). *Народна творчість та етнологія*. 2015. № 5. С. 64–70.

10. Програма заключного гала-концерту професійних колективів Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної хореографії ім. П. Вірського. Київ, 2003. 4 с.

11. Програма самодіяльного народного ансамблю «Іршава». URL : <http://folkirshava.narod.ru/programa.htm> (дата звернення : 11.06.2020).

12. Тиводар, М. П. Етнографічне районування українців Закарпаття (за матеріалами традиційної культури другої половини XIX - першої половини XX ст.). *CARPATICA – КАРПАТИКА*. Ужгород : ВАТ «Патент», 1999. Вип. 6 : Етнічні та історичні традиції населення Українських Карпат кінця XXVIII – XX ст. С. 4–64.

References

1. Bigus, O. O. (2015). *Folk and stage choreography of the Prykarpattia region*. Kyiv: Lira-K [in Ukrainian].

2. Boyan, S. (2010). *Spring-summer calendar rituals of fights (end of the XIX century - 1930s)*. Abstract of Ph.D. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

3. Volytska, I. (1992). *Theatrical elements in the traditional rituals of the Ukrainians of the Carpathians in the late nineteenth - early twentieth century*. Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian].

4. Gaborets, V. (2018). In memory of the People's Artist of Ukraine Klara Balog. *Transcarpathian regional organizational and methodological center and cultural center*. URL: http://zakfolkcenter.at.ua/news/pam_jati_narodnoji_artistki_ukrajini_klari_balog/2018-07-17-469 [in Ukrainian].

5. Kolomyichuk, O. (2013). Ethnic identity of fights through the prism of calendar customary-ritual practice: mythological. *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". "Culturology" series*, Issue 12 (2), pp. 171–181 [in Ukrainian].

6. Lenyo, T. (2013). Traditional wedding ceremonies of Transcarpathian fights: interethnic parallels. *Ethnic history of the peoples of Europe*, Issue. 40. pp. 49–60 [in Ukrainian].

7. Litvinenko, V. A. (2017). *Transformation of Ukrainian folk choreography and its conceptualization in the dance theater of Pavel Virsky*. Abstract of Ph.D. Kyiv [in Ukrainian].

8. Makara, O. (2010). Choreographer, who was the first to bring the Transcarpathian dance on stage. *Uzhhorod*. 2010. № 22 (594). URL: <http://gazeta-uzhgorod.com/?p=1431> [in Ukrainian].

9. Pisklova, I. (2015). Features of the processing of dance folklore (for example, modern productions). *Folk art and ethnology*, no 5. pp. 64–70 [in Ukrainian].

10. *The program of the amateur folk ensemble "Irshava"*. URL: <http://folkirshava.narod.ru/programa.htm> (access date: 11.06.2020). [in Ukrainian].

11. *The program of the final gala concert of professional groups of the All-Ukrainian festival-competition of folk choreography named after P. Virsky*. Kyiv, 2003. 4 p. [in Ukrainian].

12. Tyvodar, M. P. (1999). Ethnographic zoning of Ukrainians in Transcarpathia (according to the materials of the traditional culture of the second half of the XIX - first half of the XX century.). *CARPATICA - CARPATICA*. Uzhhorod: OJSC "Patent". Issue. 6: Ethnic and historical traditions of the population of the Ukrainian Carpathians of the end of XXVIII – XX centuries, pp. 4–64 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 02.09.2020
Отримано після доопрацювання 15.11.2020
Прийнято до друку 20.11.2020